

Впливова норовливість

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ СЕРІАЛАХ: НА МАТЕРІАЛІ
УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ СЕРІАЛУ «HOW TO GET AWAY
WITH MURDER / ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАННЯ ЗА ВБИВСТВО»**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КІНОТЕКСТ ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН	5
1.1. Поняття кінотекст і його особливості.....	5
1.2. Види кіноперекладу	8
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ОРИГІНАЛУ І ЗАКАДРОВОГО ПЕРЕКЛАДУ СЕРІАЛУ «ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАННЯ ЗА ВБИВСТВО» («HOW TO GET AWAY WITH MURDER»)	13
2.1. Способи і прийоми перекладу кінотексту на лексико-семантичному рівні.....	13
2.2. Класифікація юридичної лексики у досліджуваному серіалі.....	18
2.3. Труднощі при перекладі юридичної лексики в англійськомовному серіалі.....	21
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28

ВСТУП

Серед усіх видів мистецтва кіно займає гідне місце у сучасному світі. Кінематограф впливає на людину, формуючи її світогляд, перегляд гарної кінострічки знімає напругу, викликає різні емоції, дає можливість відпочити і замислитись. Але не дивлячись на таке широке застосування, кінопереклад вважається досі новим віянням у світі перекладу, адже він ще знаходиться на стадії розвитку як галузь перекладознавства. Тому для перекладачів та лінгвістів ця сфера становить неабиякий інтерес. Бо якісний переклад – один із основних складових комерційного успіху кіновитвору як в країні походження, так і поза її межами.

У зв'язку із сучасною тенденцією інтеграції в Україні та в країнах Європейського Союзу, удосконалення і постійна модернізація законодавства країн є тими факторами, що привертають увагу до проблем розуміння та перекладу юридичної лексики, адже юридична сфера охоплює відносини між людьми та державами.

Отож **актуальність роботи** викликана потребою у дослідженні особливостей перекладу юридичної лексики у кіноіндустрії англomовних країн та України. Це і зумовило вибір теми дослідження.

Проте, для повного розуміння природи відтворення юридичної лексики з англійської українською мовою у серіалах на сучасному етапі розвитку кіноперекладу, тема потребує подальших досліджень.

Вивченням техніки перекладу юридичної лексики іноземних правових систем займаються такі науковці, зокрема: Н. В. Артикуца, О. І. Кононов, В. І. Карабан, В. М. Баранова, В. В. Алімов, Г. П. Проценко та ін.

Мета дослідження полягає в розкритті особливостей перекладу юридичної лексики в англomовних серіалах.

Для досягнення поставленої мети нами було окреслено наступні **завдання**:

- дати визначення поняттю кінотексту та розглянути його своєрідність;
- схарактеризувати особливості й види кіноперекладу;

- зробити вибірку юридичної лексики, опрацювавши кіноматеріал;
- дослідити шляхи відтворення специфічної лексики у серіалі;
- визначити труднощі при перекладі юридичної лексики англомовних серіалів;
- класифікувати юридичну лексику у досліджуваному серіалі.

Об'єкт дослідження – американський серіал «How to Get Away with Murder / Як уникнути покарання за вбивство».

Предмет дослідження – відтворення юридичної лексики при перекладі англомовного серіалу.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи**: компаративний аналіз, дистрибутивний, тезаурусний, описовий, інтерпретативний методи, перекладознавчий аналіз, кількісний аналіз.

Наукове і практичне значення роботи полягає у використанні результатів дослідження в процесі складання юридичних англо-українських та українсько-англійських словників. Результати наукової роботи також можуть бути корисними в практичній діяльності фахівців в галузі юриспруденції та майбутніх юристів, а також перекладачів у сфері кінематографу.

РОЗДІЛ 1

КІНОТЕКСТ ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

1.1. Поняття кінотекст і його особливості

Кожний витвір кіномистецтва має свій текст, який можна розкласти й описати, як будь-який текст. Тому культуролог Ю. М. Лотман висуває кінотекст в область вивчення лінгвістики, вважаючи його звичайним текстом, який можна дослідити з точки зору граматики й синтаксису [14, с. 312].

Найповнішим визначенням кінотексту, на нашу думку, є визначення філологині О. Є. Анісімової, яка називає його «особливим лінгвовізуальним феноменом, текстом, в якому вербальний і образотворчий компоненти утворюють одне візуальне, структурне, смислове й функціональне ціле, що забезпечує його комплексний прагматичний вплив на адресата» [2, с. 73].

Головною особливістю кінотексту є його тісний зв'язок і взаємодія між вербальним і невербальним у художньому зображенні. Саме наявність в ньому вербального компонента і дає нам змогу досліджувати кінотекст у лінгвістичному ракурсі.

На думку науковця Ю. М. Усова, «кінотекст є динамічною системою звукоглядних образів або динамічною системою пластичних форм, яка існує в екранних умовах просторово-часових вимірів й за допомогою аудіовізуальних засобів передає послідовність розвитку думки художника про світ і про себе» [24, с. 17]. Таким чином, можна виокремити загальні структурні елементи кінотексту:

- вербальний (назва фільму/серіалу, мова персонажів);
- візуально-зображувальний (художня картинка);
- звуковий (музикальний): шуми, музичний супровід.

Філологиня В. А. Кухаренко виділяє деякі основні категорії художнього тексту, які можна прослідкувати і в кінотексті:

- членування (кінотекст може бути розділений на самостійні епізоди);
- зв'язність (зміст епізодів сам по собі відносний, і тому потребує опори на кінотекст. Як і будь-який художній текст, він неоднорідний: в ньому переплітаються різні сюжетні лінії) [13, с. 75].

- Проспекція і ретроспекція. Події в кінотексті можуть розвиватися в двополюсних напрямках: проспекція – хронологічний хід подій або навпаки забігання наперед, ретроспекція – повернення до попередніх подій, спогади про минуле, так би мовити флешбеки. Ці категорії створюють відчуття багатогранності та багатомірності сюжету [13, с. 77].

- Антропоцентричність. У центрі подій незалежно від теми, як правило, стоїть людина (персонаж). Усе те, що відбувається в кінотексті, має на меті охарактеризувати людину як особистість.

- Багатоканальна інформативність. Інформаційні потоки різняться за способом сприйняття інформації. Основними способами сприйняття кінотексту є візуальний та слуховий [13, с. 80].

- Цілісність проявляється у гармонійному поєднанні вербального та невербального, наявності чітких часових і просторових рамок, наявності сигналів про початок (назва, логотип кіностудії) і кінець (фінальні титри, напис «Кінець фільму») фільму [13, с. 82].

- Модальність виражає ставлення мовця до дійсності, до оточуючих. Кіноконтекст – продукт суб'єктивного усвідомлення реальності колективним автором. Тобто за авторську суб'єктивність в кінотексті відповідальна не одна людина, а група – режисер, сценарист, звукорежисер. Як слушно зауважили Г. Г. Слишкін і М. О. Єфремова «Кінотекст – це відображення світу, який побачила група людей» [22, с. 35].

Таким чином, кінотекст можна вважати особливим видом тексту, якому притаманні характеристики художнього тексту.

Кінотекст складається з таких компонентів, як образів, мови, музики, які перебувають у єдності. Тому можемо стверджувати, що у ньому наявні дві семіотичні системи – лінгвістична та нелінгвістична.

	Лінгвістичні	Нелінгвістичні
Аудіальні (звукові)	мова героїв, закадрове мовлення, тексти пісень	шуми, технічні звуки, музика
Візуальні	титри, написи	образи персонажів, їхні рухи, пейзаж, інтер'єр, реквізити, спец ефекти

Автори фільму або серіалу мають певним чином організувати цей матеріал, зафіксувати, відобразити і поєднати його із звуком.

Колективне авторство також є важливою особливістю кінотексту. Ми знаємо, хто написав сценарій, хто виготовив костюми і декорації, хто виконував ролі, хто відповідав за звуковий супровід.

Сьогодні науковці активно використовують такі поняття, як кінотекст, кінодискурс і кінодіалог. Ці поняття необхідно розмежовувати. Під кінодискурсом розуміється сам фільм, його ідея, обстановка, дії персонажів. Кінотекст розглядається як сукупність образів, мови, шумів, музики в їхній взаємодії один з одним. Кінотекст можемо розглядати як фрагмент кінодискурсу, а сам кінодискурс – як сукупність об'єднаних між собою текстів, або суцільний текст [19, с. 26].

Кінодіалог – це поєднання усних і писемних вербальних компонентів. Наприклад, мовлення персонажів, аудіо записи в кадрі, закадрові промови (монологи героїв, авторський коментар), пісні у фільмі [26, с. 253].

У кіномистецтві також виділяють таке поняття, як «монтажний лист» або ще його називають «скрипт» – це невербальний компонент кінотексту, де окрім реплік персонажів фільму/серіалу міститься опис їхніх дій та оточення.

На підставі всього вищезазначеного ми пропонуємо розуміти кінотекст як зв'язне, цілісне та завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних (лінгвістичних) та невербальних знаків, організоване відповідно до задуму колективного автора, зафіксоване на матеріальному носії та призначене для відтворення на екрані та аудіовізуального сприйняття глядачем.

1.2. Види кіноперекладу

Під терміном кіно/відео переклад зазвичай розуміють переклад художніх ігрових й анімаційних фільмів, а також серіалів. Філолог Матасов Р. О. розглядає кіно/відео переклад як процес, що складається з літературної обробки змісту оригінальних монтажних листів, ритмічного укладання перекладного тексту та його озвучування або введення у відеоряд у формі субтитрів [16, с. 7].

Стильові особливості кінотексту обумовлюють його аудіовізуальний аналіз при перекладі, а також аналіз передачі фонетичних особливостей мови персонажів, таких як індивідуальні, соціальні, регіональні особливості.

Слід підкреслити, що кінопереклад є досить специфічним видом, який вимагає від перекладача ерудованості, знання сучасних культурних та мовних реалій і почуття мови.

Під час кіноперекладу фахівець має враховувати зв'язок зображення і текстового матеріалу, звертаючи увагу на вербальні й невербальні засоби. Часто буває так, що в зображенні або у звуковому оформленні містяться метафори, жести, притаманні лише тій оригінальній культурі, у такому випадку перекладачеві буде складно підібрати еквівалент у мові перекладу. Перекладач може відтворити цю деталь лише частково, наприклад, за рахунок напису, коротких пояснень, при перекладі пісень [17, с. 16].

Отож, у процесі перекладу аудіовізуального тексту перед перекладачем постають 2 головні проблеми, тож сам переклад фільму розпадається на 2 етапи.

Міжмовний переклад, в якому розглядаються відмінності між мовами: переклад безеквівалентної лексики, відхилення від літературних норм, засоби передачі гумору. Тому мало просто керуватися текстом, слід ще звертати увагу на те, щоб цей переклад поєднувався з іншими семіотичними компонентами фільму [17, с. 16].

Внутрішньомовний переклад складає безпосередньо сам переклад фільмів, що включає комплекс завдань з гармонізації «нового» вербального компонента та «старих» семіотичних компонентів аудіовізуального тексту. Особливі

проблеми на цьому етапі пов'язані із синхронізацією довжин реплік персонажів, руху їхніх губ [17, с. 17].

Говорячи про переклад фільмів, не можна не згадати про види такого перекладу. В. Є. Горшкова виділяє такі види перекладу фільмів/серіалів:

- дублювання;
- переклад з субтитрами;
- закадровий переклад [7, с. 26, 37, 68].

Особливість дублювання проявляється у тому, що у перекладі актори ніби говорять мовою перекладу. Тут важливим завданням перекладача є правильно адаптувати оригінальний текст для того, щоб досягти співпадіння артикуляції та ритму вимови реплік. Процес дублювання досить трудомісткий і включає в себе безліч факторів, в цьому процесі текст неминуче підпаде під різні модифікації, тому робота над ним складається з декількох етапів. Найперший і найважливіший із них – безпосередній переклад тексту та його адаптація до зображення і подій у фільмі/серіалі. Далі підбирають акторів для озвучування. Саме від перекладу більшою мірою залежить успіх фільму в цілому. Дубляж завжди був популярним видом аудіовізуального перекладу у великих європейських країнах таких, як Франція, Німеччина, Італія та Іспанія [31, с. 5-6].

Субтитри, як і дублювання, є дуже поширеним видом перекладу фільмів. Головною відмінністю між дублюванням є те, що переклад із субтитрами є письмовим перекладом усного тексту, а дублювання – це усний переклад усного тексту. Субтитрами називають напис на нижній частині екрана у скороченій формі, зрозумілій для глядача, він передає діалоги героїв, а також листи, написи, плакати, слова пісні тощо. Переклад із субтитрами є не повним перекладом, який передає інформацію стисло і забезпечує лише семантичну еквівалентність. При такому перекладі повністю зберігається оригінальний текст, що звучить, але відбувається зведення до мінімуму числа рядків субтитрів, що з'являються на екрані, щоб при перегляді фільму було легко їх прочитати [7, с. 37-38]. Субтитрування поширене більше у малих європейських країнах, наприклад, Скандинавські країни, Греція, Нідерланди.

Закадровий переклад (його ще називають напівдубляж) – приглушення звукової доріжки мови оригіналу та озвучування мовою перекладу. Тобто, переклад скрипта діалогу транслюється практично синхронно з треком оригінального діалогу, таким чином, він не накладається на оригінальний трек, а транслюється трохи із відставанням. Перекладач не прив'язується до візуального синтаксису тексту, а актор, який озвучує його переклад, має простір для зміни темпу мовлення. Тут головною особливістю є те, що заданий темп перекладу повинен зберігатися незмінним протягом усього фільму, тому перекладач досить часто повинен вдаватися до прийому компресії для того, щоб за допомогою мінімальної кількості мовних засобів максимально повно передати інформацію [7, с. 70, 72]. В англomовних країнах такий вид перекладу найчастіше використовується у документальних фільмах та інтерв'ю. Закадрове озвучування є стандартним видом аудіовізуального перекладу художніх фільмів в Україні, Росії, Польщі [30, с. 9-10].

До основних характеристик закадрового перекладу належать такі:

- оригінальний голос актора чутно під перекладом;
- експресивне акторське озвучування перекладу не несе великого значення, як у разі дубляжу, адже чутно емоції оригінальних акторів;
- зазвичай закадровий голос звучить за одну-дві секунди після оригінального й закінчується на декілька секунд раніше;
- текст перекладу синхронізується з діалогами й зображенням оригіналу [12, с. 86].

Також хочемо відмітити ще один із видів аудіовізуального перекладу – синхронний переклад. Цей вид перекладу фільмів використовується на міжнародних кінофестивалях, кінотижнях та інших подібних заходах. На сьогодні він практично втрачає популярність, оскільки всі кінострічки на міжнародних заходах обов'язково субтитруються [11, с. 142-143].

Під час роботи над перекладом фільму перед фахівцем постає багато завдань, зокрема, вибір стратегій і тактик для відображення реалій, безеквівалентної лексики, адаптування культурних особливостей країни

оригіналу до культурних образів глядача, укладання тексту у хронометраж, синхронізація із зображенням, врахування соціального статусу, рівня освіченості та віку персонажів, відтворення специфічного гумору, сленгу, а це, відповідно, призводить до скорочення фраз, упущення деталей за потреби. Фахівець обирає перекладацьку стратегію в залежності від художнього стилю твору і цільової аудиторії, на яку розрахований фільм [4, с. 68].

При перекладі тексту важливо зберегти оригінальний задум автора, розкрити образи персонажів. Перекладач має доволі точно, а головне адекватно передати глядачеві інформаційно-емоційне повідомлення, задум, реалізований акторами фільму/серіалу. Для більш адекватного перекладу необхідно враховувати відеоряд, який створює додаткову інформацію. Через необхідність підлаштовувати особливості однієї мови до іншої, враховуючи розбіжності обох мов, перекладач прибігає до замінів, скорочень та додавання фраз [1, с. 116].

Вагому роль при кіноперекладі має стилістика кінотексту. Творці фільму мали на меті справити на глядача певне враження, викликати емоції, тому мова акторів, які озвучують переклад має бути експресивною, а сам переклад передавати весь емоційно-забарвлений характер. Мета художнього перекладу – саме емоційний вплив на глядача – зумовлює необхідність здійснення перекладацьких трансформацій, які часто вимагають відхилення від можливої смислової точності [23, с. 106]. Метою кіноперекладу також є емоційний вплив, оскільки це зумовлює комерційний успіх фільму.

Однак, в першу чергу відхилення від смислової точності та зміни в тексті перекладу мають місце бути, тому що основна мета дублювання кінотексту – синхронізація перекладу із звуковою доріжкою фільму та рухами губ та тіла персонажів.

З професійного боку мета синхронізації вважається досягнутою, якщо те, що глядач чує з екрану, звучить не як переклад, а як мова оригінальних акторів [31, с. 36-37].

З огляду на те, що у кіносвіті існує декілька видів перекладу, які мають свої особливості, але мета у них одна – донести до глядача сенс, закладений

режисерами за допомогою засобів мови перекладу, перекладач аналізує кінотекст з двох боків: міжмовно й внутрішньомовно, прослідковуючи усі відмінності між двома мовами і синхронізуючи текстуальне оформлення із аудіовізуальним супроводом.

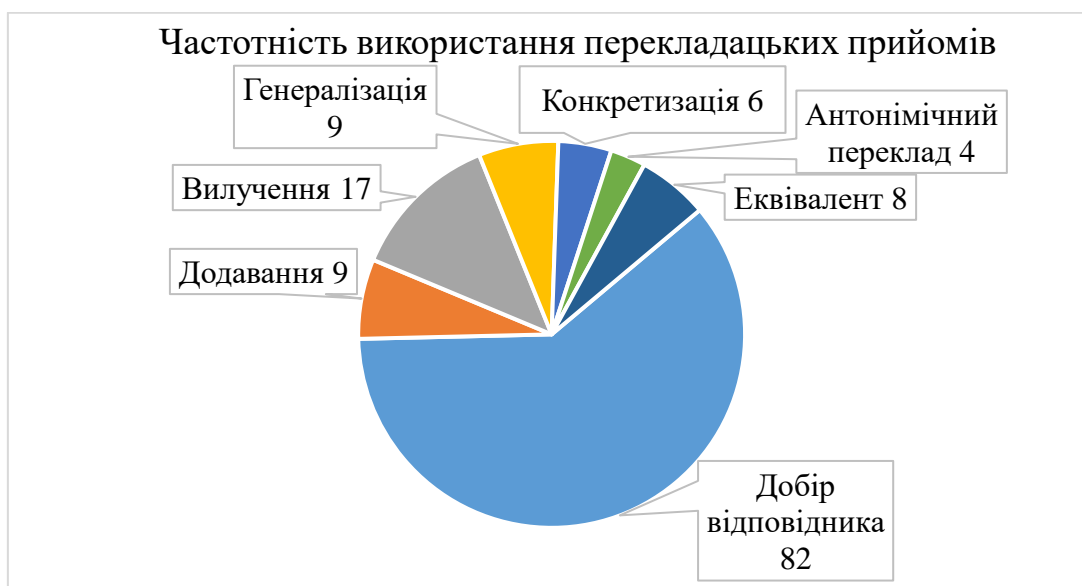
РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ОРИГІНАЛУ І ЗАКАДРОВОГО ПЕРЕКЛАДУ СЕРІАЛУ «ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАННЯ ЗА ВБИВСТВО» («HOW TO GET AWAY WITH MURDER»)

2.1. Способи і прийоми перекладу кінотексту на лексико-семантичному рівні

Розглянемо особливості українського кіноперекладу на матеріалі професійного закадрового перекладу українського телеканалу ТЕТ американського серіалу «Як уникнути покарання за вбивство» («*How to Get Away with Murder*»). У центрі сюжету блискучий адвокат Анналіза Кітінг, яка поєднує свою юридичну кар'єру із викладанням в університеті. Вона читає курс кримінального права і одночасно шукає молодих обдарувань, відбирає кращих студентів і бере в свою команду. Кожна серія розповідає про якийсь нещасний випадок, злочин, а головні герої мають зібрати, розплутати деталі і допомогти професорці Анналізі захистити обвинувачуваного в суді.

Ми зробили порівняльний аналіз оригіналу і перекладу кінотексту, тим самим виділивши основні прийоми, які використовувалися при перекладі (135 проаналізованих прикладів), рис 1.1.:

Згідно з результатами аналізу, найбільш частотним прийомом перекладу є добір функціонального еквіваленту. На нашу думку, це пов'язано з тим, що юридичні терміни, якими насичений серіал, використовуються частіше в суді або в офіційних документах, протоколах, тому вони вимагають чіткого, навіть підходу до перекладу. Наведемо приклади використання таких перекладацьких трансформацій:

ВТ: «*A case the prosecution should've won but lost because there was no murder weapon*» [32]. – ПТ: «Справу, яку обвинувач мав би виграти, але не виграв, бо не мав знаряддя вбивства» [20].

Criminal law – кримінальне право, *prosecution's theory* – версія обвинувачення, *diminished capacity* – часткова дієздатність *illegal act* – незаконна дія.

Прийом додавання застосовується, коли перекладач відчуває, що необхідно ввести додаткове слово(а), щоб краще передати зміст вихідного матеріалу. Причина цьому – синтаксичні, граматичні відмінності між мовами або із стилістичних міркувань. Наприклад:

ВТ: «*This incriminates my client*» [32]. – ПТ: «Це є доказом проти моєї клієнтки» [20]. Фахівець переклав слово «*incriminate*» як «(є) доказом проти», отже, замість одного слова у перекладі ми бачимо, що тепер це 2 слова, тобто перекладач використав прийом додавання, аби конкретизувати фразу для глядача.

Під час суперечок у суді суддя виголосив: «*Mistrial*». Перекладач відтворив це: «Справу анульовано», тобто додав слово «справа», якого не було в оригінальній репліці, для того, щоб глядачі зрозуміли, що саме анульовано.

У той же сцені адвокат вимовила: «*Objection*» [32] (Протестую) [20]. На що суддя відказав: «*Overruled*» [32]. Перекладач відтворив це – «Протест відхилено» [20], щоб роз'яснити для глядача, що саме було відхилено.

Вилучення – явище, протилежне додаванню. При перекладі елімінації піддаються слова, що є зайвими, несуттєвими, або «нагромаджують» текст так, що його важко зрозуміти. Тому в кіно перекладі цей прийом застосовується

досить часто через аналітичну природу репліки і фрази англійською мовою природньо короткі, ніж фрази української синтетичної мови, і за той короткий час, поки звучить оригінальна репліка, треба дати адекватний переклад, щоб було і зрозуміло, і коротко, і вкластися у часові межі.

ВТ: «*You just walked into*» [32]. – ПТ: «Вляпався» [20]. Перекладач випустив слова «*you*» та «*just*», зацентрувавши увагу саме на дії, а не на її виконавці (*you*) або часових межах (*just*).

ВТ: «*An accessory to a crime*» [32]. – ПТ: «спільник» [20]. Опущено прийменник й іменник «*to a crime*», хоча і можна було перекласти як «спільник у злочині» (дослівно), але за браком часу такий варіант є не досить доречним.

ВТ: «*We have torts at 9:00 tomorrow, then property at 11 ...*» [32] – ПТ: «о дев'ятій у нас цивільний кодекс, а об 11...» [20]. Перекладач опустив слово «*property*» (скорочення від *property law* – майнове право), ймовірно, за браком часу.

Конкретизація або звуження значення полягає у заміні широкого поняття більш вузьким поняттям. Цей прийом використовується в тих випадках, коли контекст вимагає чіткішого значення.

ВТ: «*Stop investigating my people*» [32]. *Investigate* має значення розслідувати, досліджувати, вивчати [28]. Але у серіалі ця фраза вживалася у значенні допитувати людей, тому перекладач відтворив: «Не допитуй моїх людей» [20].

Генералізація або розширення вихідного значення має місце, коли перекладач узагальнює поняття, тобто він замінює вужче поняття мови оригіналу на одиницю мови перекладу із ширшим значенням.

ВТ: «*The day of the accident*» [32]. – ПТ: «Той день» [20]. Щоб не конкретизувати, що це був саме день, коли стався нещасний випадок, перекладач узагальнив його як «той день», бо з попередніх реплік у серіалі зрозуміло, про який саме день йдеться.

Антонімічний переклад полягає у заміні поняття в оригіналі протилежним за змістом поняттям у перекладі. Наприклад:

BT: «*I barely knew then*» [32]. – ПТ: «Я тебе тоді не знала [20].

Дослівно можна перекласти як «я ледве знала тоді». Тобто заперечної частки «не» в оригіналі немає, а ось в українській версії вона є, тоді «ледве знала» переходить у «не знала», але сенс фрази від цього не змінюється.

Якщо речення вжито в оригіналі у заперечній формі, то при антонімічному перекладі воно матиме стверджувальну форму:

BT: «*Something you were very happy to tell those cops in jail, if you remember*» [32]. – ПТ: «Ти так охоронцям у в'язниці казала, пам'ятаєш?» [20] В оригінальній репліці це речення було стверджувальне, без питальної інтонації, при перекладі його відтворили як питальне речення, яке актори, що озвучували серіал українською, вимовили із питальною інтонацією.

Загальновідомо, що одним із основних прийомів перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту. «Еквівалентом називають постійну лексичну відповідність, яка точно збігається зі значенням слова» [27, с. 243]. Зазвичай ми спостерігали цей прийом при перекладі фразеологізмів та сталих виразів у розмовному мовленні головний героїв. Наведемо приклад:

BT: «*Heads, tails*» [32] – ПТ: «орел, решка» [20]. За електронним словником Abbyu Lingvo слово «*head*» має також значення «орел», а слово «*tail*» перекладається ще як «зворотна сторона монети», тому перекладач відтворив цей вираз, як «орел, решка», коли головні герої серіалу підкидали монету.

BT: «*Like father, like daughter*» [32]. – ПТ: «Яблуко від яблуні» [20]. Якщо перевести цю фразу дослівно, то вийде «який батько, така і донька», фахівець вирішив цю фразу відтворити фразеологізмом і дібрав для неї підходящий за сенсом крилатий вираз.

BT: «*Know the blog inside and out before tomorrow*» [32]. – ПТ: «До завтра вивчити блог уздовж і уперек» [20]. Перекладач дібрав до англійського словосполучення «*inside and out*» (всередині і ззовні) вираз, який був би знайомий українцям і точно передав би сенс фрази.

Юридичні терміни представлені переважно складними термінами, тому вони становлять проблему при перекладі. До основних прийомів перекладу таких слів відносять [25, с. 95]:

1. Описовий переклад;
2. Транскрибування.

Описовим перекладом користуються, коли не існує іншої можливості передачі мовної одиниці через відсутність еквівалентів й аналогів у мові перекладу. Описовий переклад представляє собою відтворення значення слова за допомогою пояснення. Це використовується для адекватної передачі змісту терміну [10, с. 101]. Але для кінотексту такий прийом не є досить розповсюдженим, бо фахівець має вкласти фразу в певні часові рамки, тому не завжди є можливість вдаватися до детального опису поняття.

Наприклад, ВТ: «*credible witness*» [32] – ПТ: «свідок, якому можна вірити» [20]. В українській мові немає еквівалента для англійського терміну «*credible witness*», тому перекладач коротко дав йому роз'яснення його. Але загалом відсутність такого перекладацького прийому обумовлена тим, що в серіалах мова персонажів жива, а отже динамічна, тому у перекладача немає багато часу, а особливо якщо це дублювання чи закадровий переклад, коли мова акторів озвучки має повністю за часом співпадати з репліками оригінальних акторів.

Транскрибування слугує для передачі звукової форми слова засобами алфавіту мови перекладу:

ВТ: «*Verdict*» [32] – ПТ: «вердикт» [20].

ВТ: «*Achromatopsia*» [32] – ПТ: «ахроматопсія» [20].

ВТ: «*Motive*» [32] – ПТ: «мотив» [20].

ВТ: «*Cop*» [32] – ПТ: «коп» [20].

Найбільшу складність для перекладача представляють ті терміни, які мають різні значення не тільки в різних галузях науки, а й навіть в межах однієї галузі. Такий термін, який має декілька словникових варіантів, перекладається шляхом підбору аналога, який найточніше передає значення терміну у контексті або в залежності від слів, що відносяться до цього слова. Приклади:

BT: «*Criminal record*» [32] – ПТ: «судимість» [20].

«*Record*» – запис, реєстрація, розповідь, свідчення, протокол, документ, запис. А у поєднанні із словом «*criminal*» маємо значення «судимість» [28].

BT: «*Motion to suppress*» [32] – ПТ: «клопотання про виключення» [20].

BT: «*Motion for disclosure*» [32] – ПТ: «запит на видачу» [20].

Motion – рух, хід, пропозиція, дія, клопотання [28]. Але у поєднанні з іншими словами воно може набути іншого значення: *motion for disclosure* – запит на видачу.

2.2. Класифікація юридичної лексики у досліджуваному серіалі

Н. В. Артикуца визначає юридичний термін як слово або словосполучення, що позначає певне правове поняття, яке відображає специфіку правового явища і має визначення у юридичній літературі [3, с. 39].

У нашому аналізі ми спиралися на таку класифікацію. В залежності від цільової аудиторії виділяють такі групи:

1. Загальнозначущі терміни вживаються в повсякденному житті, у ЗМІ, тому зрозумілі усім, наприклад: *victim* – жертва, *gun* – зброя.

2. Спеціальні юридичні терміни несуть в собі особливий правовий зміст, тому зрозумілі не кожному, а лише фахівцю в галузі права [15, с. 65], наприклад: *medical examiner's ruling* – висновок судмедекспертів, *double jeopardy* – подвійне притягнення.

Галузеві терміни вживаються лише в одній галузі знань. Вони притаманні конкретній галузі. Можна виділити такі види галузевої термінології, як термінологія кримінального, цивільного, трудового законодавства [18, с. 57]. Наприклад, до термінів кримінального права відносяться такі: *fingerprints* – відбитки, *crime scene* – місце злочину, *forensics* – криміналісти.

Ми також звернули увагу на походження юридичних термінів. Уся сучасна правова система ґрунтується на принципах і законах римського права, тому латинська мова зустрічається нерідко в юридичній науці. Запозичення з

латинської мови у серіалі: *actus reus* – актус реус (склад злочину), *mens rea* – менс реа – злочинний умисел, *alibi* – алібі. Перекладач відтворює такі слова прийомом транслітерації.

Уся лексика, яку ми розглянули в серіалі, за своєю будовою поділяються на:

1. Прості слова (одне слово): *trial* – суд, *jury* – присяжні.
2. Складні (два слова): *discovery file* – судова справа, *death penalty* – смертна кара.

3. Словосполучення (складаються із декількох компонентів): *prosecution's original witness list* – список свідків обвинувача, *supplemental arrest report* – додатковий звіт про арешт.

Ми також прослідкували певні синтаксичні типи в юридичній лексиці у серіалі [8, с. 79]:

I. Двокомпонентні словосполучення:

1. Прикметник + іменник у Н. в. однини:

Приклади: *criminal law* – кримінальне право, *diminished capacity* – часткова дієздатність, *alternate juror* – запасний присяжний.

2. Іменник у Н.в. + іменник у Р.В. без прийменника:

Приклади: *defense attorney* – адвокат захисту, *blood work* – аналіз крові.

3. Іменник у Н.в. + іменниково-прийменникова конструкція: *a case of attempted murder* – справа про спробу вбивства, *act of self-defense* – акт самозахисту, *to be under investigation* – перебувати під слідством.

II. Трикомпонентні синтаксичні типи:

1. Прикметник + іменник у Н.в. + іменник у Р.в.:

Приклад: *supplemental arrest report* – додатковий звіт про арешт.

2. Іменник у Н.в. + іменник у Р.в. + іменник у Р.в.:

Приклад: *prosecution's original witness list* – список свідків обвинувача, *prosecution's murder book* – обвинувачення у справі.

Оскільки серіал, який ми досліджували, в основному відображає процеси і поняття в кримінальному праві, то слід сказати декілька слів про

криміналістичну лексику. Це така система, основу якої складають поняття криміналістики.

Було виокремлено такі тематичні групи криміналістичної лексики [6, с. 34]:

1) Назви об'єктів і предметів криміналістичних досліджень:

а) назви дій і процесів: *guilty act* – злочинна дія, *to testify* – свідчити, *self-defense* – самозахист, *discredit the witnesses* – дискредитувати свідків, *post bail* – внести заставу, *arrest* – арешт.

б) назви криміналістичних аналізів, експертиз, звітів: *the forensic report* – криміналістичний звіт, *certified death report* – завірений звіт про причину смерті, *the autopsy report* – звіт про розтин, *bench warrant* – ордер на арешт (*warrant* – ордер).

в) складові судового процесу: *deliberation room* – кімната для нарад, *courthouse* – суд, *pretrial prep* – підготовка перед слуханням, *courtroom* – зала суду, *get a mistrial* – анулювати процес, *preliminary hearing* – попереднє слухання, *first stage of voir dire* – етап відбору присяжних, *acquit* – виправдати, *juvenile court* – суд неповнолітніх.

2) назви видів злочину: *murder* – вбивство, *bank robbery* – пограбування банку, *felony murder* – навмисне вбивство, *crime* – злочин.

3) назви осіб: *assassin* – убивця, *defendant* – обвинувачений, *lawyer* – адвокат, *suspect* – підозрюваний, *jury pool* – присяжні, *judge* – суддя, *prosecution's witness* – свідок обвинувача, *officer* – поліцейський.

4) назви психічних або фізичних хвороб і станів людини: *anaphylactic shock* – анафілактичний шок, *Stockholm syndrome* – Стокгольмський синдром, *color-blind* – дальтонік, *achromatopsia* – ахроматопсія.

5) назви органічних чи хімічних елементів та їх сполук, назви лікарських препаратів, речовин, рослин: *anxiety medication* – заспокійливе, *an msg massacre* – побічна дія глутамата натрію, *aspirin* – аспірин.

Таким чином, ми переконались у тому, що досліджуваний нами серіал містить велику кількість юридичної термінології, але більшість із них є загальноповиваними, а отже є зрозумілими для пересічного глядача.

2.3. Труднощі при перекладі юридичної лексики в англійськомовному серіалі

Найрозповсюдженішими форматами кіноперекладу є повнометражний фільм і серіал. Серіал поділяється на сезони, які, в свою чергу, діляться на серії або епізоди. Він розрахований на перегляд з певними інтервалами, наприклад, серії виходять раз на тиждень. А повнометражний фільм транслюють один раз, у ньому немає окремих серій, тому немає гострої необхідності заохочувати постійну аудиторію. Отож, переклад серіалів потребує більших зусиль та часу, оскільки основною його метою є залучити глядачів до перегляду та утримати їх на якомога довший час. І це означає, що переклад серіалу повинен бути чітким і зрозумілим, не містити важких для сприйняття слів, мовних зворотів, конструкцій, що перенавантажують текст і тим самим втомлюють глядача.

У серіалі, як і в кожному художньому творі, є персонажі, і від перекладача, як і від актора, який озвучуватиме цей кіновитвір, залежить те, як глядачі сприйматимуть певного персонажа. Фахівець має враховувати соціальний аспект, а саме соціальний статус, культурний рівень та вік персонажів, повинен вміти відтворити реалії таким чином, щоб глядач під час перегляду не відчував різниці між оригінальним текстом та його перекладом і сприймав переклад як сам оригінал. Тобто, якщо перед нами підліток, то він повинен розмовляти сленгом, використовувати розмовні кліше, прості слова, а не книжну мову із складними конструкціями.

В якості прикладу наведемо фрази, які використовують головна героїня Анналіза Кітінг в суді. Вона адвокат, представляє інтереси обвинувачених, тому на судовому засіданні вона не може користуватися сленгом або жаргоном, її мовленню властиве використання юридичних термінів, професіоналізмів, а у граматичному плані – складні речення, пасивні конструкції. Ось як перекладачі каналу ТЕТ відтворюють фрази міс Кітінг:

ВТ: «*Attempted murder, therefore, is a bogus, inaccurate charge*» [32]. – ПТ: «Спроба вбивства – надумане обвинувачення» [20].

BT: «*The prosecution's evidence is insufficient*» [32]. – ПТ: «Доказів обвинувача недостатньо» [20]. Ми бачимо, що у наведених реченнях присутня юридична лексика, з граматичного боку в оригіналі одне з них є навіть ускладненим прикладкою (*inaccurate charge*).

BT: «*Her whereabouts are unknown*» [32]. – ПТ: «Місце перебування невідоме» [20]. У реченні використана пасивна конструкція (*passive voice*).

Але у повсякденному житті герої серіалу використовують розмовну лексику, сленг, жаргон, гру слів, короткі прості речення, емоційно-забарвлену лексику, фразеологізми.

BT: «*I don't kiss and tell*» [32]. – ПТ: «Я не з тих, хто розповідає» [20]. «*Kiss and tell*» – англійська ідіома, яка має значення «розповісти комусь якісь пікантні подробиці із чийогось життя», через те, що повний опис значення ідіоми досить громіздкий, перекладачі відтворили це коротко словом «розповідати».

BT: «*Why in the hell I want to hurt him?*» [32] – ПТ: «Нащо мені було його вбивати?» [20]. В оригінальній репліці присутнє слово «*in the hell*», яке має розмовний характер вживання, й може перекладатися як «якого біса». Ми пропонуємо свій варіант перекладу репліки: «Нащо в біса мені його вбивати?» Перекладачі каналу ТЕТ не зробили акцент на цьому розмовному виразі, але вдало передали сенс фрази, хоча, на наш погляд, після перекладу репліка дещо втратила неформальність.

Порівнюючи оригінал і переклад, ми відмітили також, що роботу перекладача у сфері кіноперекладу ускладнюють пісні, вірші у серіалі/фільмі, бо фахівцю, аби не втратити стилістику висловлення, треба їх перекласти наближено до канонів віршового перекладу. Ось як приклад, Коннор Уолш, один із головних героїв серіалу, сидить в машині і наспівує новорічну пісню, але трохи додає в кінці жартівливі рядки від себе:

BT: «*Jingle balls, jingle bells, jingle all the way*

Oh, what fun to kill someone and end up in a jail» [32].

Ми бачимо, що слова «*way*» і «*jail*» римуються, тому в перекладі треба також зробити так, щоб останні слова теж були співзвучні. Ось як перекладачі каналу ТЕТ вийшли з цієї ситуації:

ПТ: «Дзвоники, дзвоники дзвенять.

Якщо вбив людину ти, тобі це не простять» [20].

Отже, ми пересвідчилися, що переклад здійснено вдало, оскільки сенс фрази не змінився, але залишилась рима та жартівливо-іронічний характер репліки.

У серіалі, який ми досліджуємо, місця подій змінюються досить швидко, тому для перекладача треба чітко розуміти і розмежовувати, коли персонажі знаходяться в неформальній обстановці (у такому випадку, перекладач може дозволити собі гру слів, дещо емоційні вирази), а коли мова героїв має бути нейтральна та позбавлена розмовних фраз.

Однією із складностей озвучування англомовних серіалів українською мовою є те, що темп мовлення і граматичні структури у цих мовах різні. Наприклад, англійська мова порівняно з українською більш компактна з точки зору граматики, і до того ж, англійці говорять швидше за українців. Тому часто перекладач має застосовувати прийом компресії, щоб за допомогою мінімальної кількості мовних засобів максимально повно передати інформацію [23, с. 106].

ВТ: «*No matter how smart you need everyone to think you are*» [32]. – ПТ: «Навіть якщо вам страшенно кортить себе показати» [20]. Ми пропонуємо такий варіант перекладу репліки: «Не важливо, наскільки розумною ви хочете здаватися в очах інших», але за браком часу звучання фрази, наш варіант не був би таким доречним, що його підібрали перекладачі серіалу.

ВТ: «*I asked Max to preserve the crime scene until after the trial was over*» [32]. – ПТ: «Я попросила Макса нічого не чіпати у кімнаті до кінця суду» [20]. Ми пропонуємо такий варіант перекладу речення: «Я попросила Макса не чіпати місце злочину, поки не закінчиться судовий процес». Але наш варіант був би дещо не підходящим з огляду на те, скільки мало часу дається на озвучування

цієї репліки. На нашу думку, фахівці каналу ТЕТ краще відтворили речення за сенсом, і вклалися у часові межі.

Звісно, переклад юридичних термінів чи то в офіційній документації, чи то в кінотексті, потребує базових знань від перекладача та обізнаності в різних сферах діяльності, враховуючи лінгвокультурологічну своєрідність. Особливо, якщо йдеться про переклад термінів англійської мови українською і навпаки, адже Україна та Великобританія й США належать до різних правових систем. Як відзначає О. Скакун: «Україна належить до романо-германської або континентальної юридичної системи, а Великобританія і США до англосаксонської» [21, с. 49]. Отже, враховуючи лінгвокультурологічні розбіжності, юридичні терміни можуть відрізнятися за звучанням, а особливо – за значенням. Тому вміння перекладача орієнтуватися в правових системах різних країн, а саме країн, з мовами яких він працює, допоможуть йому врахувати специфіку законодавчої й правової системи країни, і таким чином, відобразити це мовою перекладу [9, с. 54]. Отже, перекладачу треба докласти максимум зусиль, щоб глядач не стикнувся з неадекватно чи некоректно переданим словом, конструкцією, адже від цього залежить розуміння сюжету.

Під час аналізу серій нами було виявлено, що термін «юрист» (*lawyer*) використовується досить часто. Ми перевірили значення цього терміну у тлумачному словнику української мови [5, с. 1644]: «Юрист – це фахівець з правознавства, юридичних наук; практичний діяч у галузі права».

А англійське слово «*lawyer*» відповідно до *Longman Dictionary of English Language and Culture* [29, с. 867] : «*lawyer n 1. is the most general word for talking about someone who either represents people in a court of law or advises people about legal problems. The word counselor is also used in the US to mean a lawyer, especially one working in a court of law, and it can be used as a title when speaking to a lawyer in court. Attorney n AmE a lawyer. Lawyers in the US have to be licensed by the state in which they practice, which allows them to practice in courts, but not necessarily in other states*».

У серіалі звучало також слово «*attorney*», той же словник дає таке: «*In the US, a lawyer can also be called an attorney, which means exactly the same*». Тобто говорячи «*lawyer*» або «*attorney*» американці розуміють людину, яка представляє інтереси обвинуваченого у суді. А у нас юрист – це фізична особа, яка має професійні правові знання у галузі юридичних наук. А ось адвокат – це людина, яка захищає права обвинуваченого у суді. Тому перекладачі каналу ТЕТ слова «*lawyer*» та «*attorney*» перекладали не як юрист, а як адвокат.

З цих визначень випливає, що різниця між еквівалентами терміна «юрист» полягає в різниці між правовими системами країн, а тому й у способах перекладу цього терміну. У цьому випадку фахівець використав прийом еквіваленту, тобто для мови перекладу він знайшов вдалий термін, який би передав значення слова мови оригіналу.

ВИСНОВКИ

Дослідивши літературу та проаналізувавши кіноматеріали, ми дійшли наступних висновків.

Кінотекст є логічно завершеним текстом, який характеризується цілісністю, дискретністю, взаємозв'язком вербальних і невербальних складових у ньому, тому кінотекст має підпорядковуватися загальним правилам лінгвістики та мати такі особливості, які має звичайний текст.

Кінопереклад складається з декількох видів: дублювання, закадровий переклад, субтитрування. Вибір одного із них залежить від мети продукту та запиту аудиторії.

Англомовна кіноіндустрія набуває все більшої популярності, а тому завжди існує потреба у кваліфікованих перекладачах, які обізнані у галузі, над лексикою якої вони працюють. Переклад кінострічок – це досить складний технічний процес. У художніх фільмах використовуються не тільки мовні засоби, а й позамовні (графічні, аудіальні), саме ця особливість визначає вибір перекладацьких прийомів.

Перед перекладачем стоїть складна задача – відтворити стилістичний задум режисера, адекватно й зрозуміло для глядачів передати зміст висловлювань персонажів, відтворити художні образи героїв, зберегти емоційно-експресивний потенціал оригіналу, і загалом створити цілісний твір.

Відтворити кінотекст іншою мовою допомагають певні перекладацькі трансформації. У результаті аналізу перекладу англомовного серіалу «Як уникнути покарання за вбивство» («*How to Get Away with Murder*») було виявлено, що основними прийоми, які використовувалися при перекладі були переклад з функціональним еквівалентом, вилучення, додавання, генералізація, конкретизація, еквівалент, антонімічний переклад.

Ми дослідили, що складні юридичні терміни становлять проблему при перекладі, тому до основних прийомів відтворення таких слів відносять: транскрибування та калькування. Але перше завдання перекладача полягає у

тому, щоб донести до глядачів емоційно-стильові переваги оригіналу, тому фахівець має свободу вибору засобів, вдаючись до принципу компресії (стисло передати зміст повідомлення), нехтуючи при цьому окремими деталями тексту.

Аналіз матеріалу дозволив виявити труднощі, що постають у перекладі англійських серіалів. До таких складнощів належать відтворення художніх образів, культурного рівня персонажів, розмовної лексики, фразеологізмів, пісень; відмінності між мовами на лексичному, граматичному і фонетичному рівнях; розбіжності між культурами країн, переклад термів, які не мають еквівалентна в мові перекладу, підбір вдалого варіанту перекладу слова чи словосполучення.

У ході дослідження ми виявили, що загалом юридична лексика відтворена з англійської мови на українську шляхом підбору еквівалентів, аналогів.

Спираючись на класифікацію провідних науковців у галузі права, нами було виявлено, що юридичні терміни поділяються на загальнозначущі і спеціальні, також ми стикнулися з галузевим термінами, які притаманні лише певній галузі права, у досліджуваному серіалі ця галузь права була криміналістика. Тому на матеріалі серіалу ми виокремили п'ять тематичних груп криміналістичної лексики.

У висновку можна стверджувати, що в силу того, що Україна та США належать до різних правових систем, тому існують певні труднощі у перекладі юридичних та культурних реалій, а також у підборі еквівалентів до термінів, які були б зрозумілі широкому колу глядачів.

Тому ми дійшли висновку, що задля адекватного перекладу фахівець має, окрім знання обох мов, володіти знанням з певної галузі, тематики та бути обізнаним з культурною складовою обох країн, а також, як і будь-який досвідчений перекладач, він має вміти виділяти з тексту головне, вдало передавати зміст повідомлення, зберігаючи при цьому стиль та емоційний відтінок, аби вкластися у часові межі кінострічки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева В. С. Професійний тренінг перекладача: навч. посібник з усного і письмового перекладу для перекладачів і викладачів. Санкт-Петербург : Спілка, 2005. 288 с.
2. Анисимова Е. Е. Паралингвистика и текст (к проблеме креолизованных и гибридных текстов). Вопросы языкознания. 1992. №1. С. 71-79.
3. Артикуца Н. В. Законодавчі терміни та їх визначення. Наукові записки НаУКМА : Юридичні науки. Київ, 2009. Т. 90. С. 39-44.
4. Бузаджи Д. М. Хоть горшком назови? Журнал перекладачів «Мосты». 2005. №1 (5). С. 64-75.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за заг. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
6. Гапонова Л. Є. Лексико-тематичні групи української криміналістичної термінології. *Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. Сер. «Лінгвістика» : зб. наук. праць*. 2011. №14. С. 32-35.
7. Горшкова В. Е. Перевод в кино. Москва : ИГЛУ, 2006. 278 с.
8. Калюжна В. В. Стиль англомовних документів. Київ : Наукова думка, 1982. 239 с.
9. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ : TEMPUS, 1999. 317 с.
10. Комісаров В. Н. «Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти)». Москва, 1990. 253 с.
11. Кузьмичев С. А. Перевод кинофильмов как отдельный вид перевода. *Вестник МГЛУ. Москва*, 2012. № 9. С. 140–149.
12. Кулікова А. Особливості, переваги та недоліки закадрового перекладу аудіовізуальної продукції. *Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських та германських мов і літератур* : матеріали ІХ міжвуз. конф. молодих учених., Донецьк, 2011. С. 85 – 87.

13. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2004. 272 с.
14. Лотман Ю. М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. *Об искусстве*. Санкт-Петербург, 1998. С. 315-323.
15. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : монографія. Харків: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2015. 280 с.
16. Матасов Р. А. Методические аспекты преподавания кино/видеоперевода. Санкт-Петербург, 2009. С. 155-166.
17. Мишина О. В. Средства создания комического в видеовербальном тексте : на материале английского юмористического сериала «Monty Python Flying Circus» : дисс. канд. филол. наук : 10.02.04. Самара, 2007. 203 с.
18. Мостовой М. І. Лексикологія англійської мови. Харків, 1993. 155 с.
19. Нелюбина Ю. А. Кинотекст в кругу смежных понятий. *Гуманитарный вектор*. 2014. № 4. С. 26–29.
20. Серіал «Як уникнути покарання за вбивство (How to Get Away with Murder)». URL: <https://uaserials.pro/749-як-uniknuti-pokarannya-za-vbivstvo-sezon-1.html>.
21. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків : Консул, 2005. 656 с.
22. Слышкин Г. Г., Ефремова М. О. Кинотекст (опыт лингвокультурологического опыта). Москва : Водолей Publishers, 2004. 164 с.
23. Снеткова М. С. Художественный фильм как объект перевода. *Иберо-романистика в современном мире* : материалы конференции. Москва, 2008. С. 104-108.
24. Усов Ю. Н. Методика использования киноискусства в идейно-эстетическом воспитании учащихся 8-10 классов. Таллин, 1980. 125 с.
25. Федоров А. В. Основы теории перевода. Москва : ООО Изд. Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. 218 с.
26. Федотова І. П. Структура лінгвістичної системи фільму. *Вісник університету ім. Н.І. Лобачевського*. 2016. № 3. С. 252-256.

27. Collins H. The European Civil Code. The Way Forward. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 267 p.
28. Dictionary ABBYY Lingvo Live. URL: <https://www.lingvolive.com/ru-ru>
29. Longman Dictionary of English Language and Culture. England, 2005. 1600 p.
30. O'Sullivan C. Translating Popular Film. Basingstoke : Portsmouth, Palgrave Macmillan, 2011. 243 p.
31. Orero P. Topics in Audiovisual Translation. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2004. 225 p.
32. Serial How to Get Away with Murder with subtitles. URL: <https://ling.online/en/videos/serials/how-to-get-away-with-murder/#>.